

Joachim Roman Bar

Wskazania dla Współpracowników słownika polskich kanonistów XIX i XX wieku

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 19/3-4, 353-355

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

konserwacji archiwaliów i pieczęci itd., w ogóle o tym wszystkim, co dotyczy pracy urzędnika-archiwisty. Istnieje bowiem na ten temat bogata literatura, choćby w rocznikach „Archeionu”, a poza tym nie archiwistyka jest celem i przedmiotem projektowanego podręcznika, lecz studium archiwaliów.

Na część 2-gą podręcznika, którą nazwałem dodatkową, złożyłyby się teksty do ćwiczeń, różne wykazy oraz zestawienie bibliografii archiwalnej. Dla wdrożenia studentów historii Kościoła w lekturę akt, należałoby zamieścić przykłady najbardziej typowych pism z akt biskupich, oficjalnych, kapitulnych, z metryk parafialnych, z akt klasztornych, w sumie od 40—50 pozycji, w których przez zastosowanie odpowiedniej czcionki wyodrębniłoby się teksty istotne od formuł prawnych. Wybrane przykłady powinny być zaopatrzone w objaśnienia, a na końcu w słowniczek łacińsko-polski terminologii kościelnej oraz wyrazów nie występujących w ogólnie dostępnych słownikach. Nie można np. dowiedzieć się ze *Słownika łaciny średniowiecznej w Polsce*, redagowanego przez prof. M. Plezię, że *achenum* to kociołek na wodę święconą lub że *amictus* to humerał (część szat liturgicznych).

Bardzo pożyteczne dla korzystających z archiwów kościelnych byłyby wykazy: biskupów wszystkich polskich diecezji z podaniem dat ich pontyfikatu, wykazy archidiaconatów według poszczególnych diecezji z datami ich powstania, następnie przynajmniej 3 spisy dekanatów dla każdej diecezji, według archidiaconatów i z podaniem ilości parafii — najdawniejszy, drugi z ostatnich lat istnienia niepodległej Rzeczypospolitej, trzeci z przelomu XIX i XX w., dalej wykaz oficjaliałów generalnych i okręgowych w każdej diecezji z datami ich powstania i likwidacji, spis kapituł katedralnych z wyszczególnieniem przy każdej prałaturze i ilości kanonii gremialnych — jeden z końca XV w., drugi z ostatnich lat istnienia Rzeczypospolitej, trzeci po redukcjach prebend kapitulnych przez rządy zaborcze, toż odnośnie do kapituł kolegiackich z podaniem ponadto dat ramowych ich istnienia, wreszcie wykaz wszystkich klasztorów według poszczególnych zakonów z datami ich założenia i ewentualnej kasaty, czy potem rewindykacji oraz przynależności do odnośnej prowincji i z zaznaczeniem siedzib prowincjałów.

W końcu uważam za potrzebne zamknąć podręcznik zestawieniem pełnej bibliografii, dotyczącej kancelarii kościelnych i kościelnych archiwów. Należałoby ją ułożyć w sposób rzeczowy, według zagadnień przedstawionych w części 1-szej podręcznika.

WSKAZANIA DLA WSPÓLPRACOWNIKÓW SŁOWNIKA POLSKICH KANONISTÓW XIX I XX WIEKU

Dla poznania rozwoju nauki prawa kanonicznego w Polsce będzie bardzo pożyteczny słownik polskich kanonistów, przynajmniej żyjących w nowszych czasach. Słownik zbierze razem najważniejsze dane o życiu

i działalności kanonistów, przypomni postaci może już zapomniane, wypełni lukę w historii nauki polskiej. Należy się nadto spodziewać, że prace nad słownikiem zmobilizują historyków prawa kanonicznego do napisania obszerniejszych monografii, co byłoby z wielką korzyścią dla głębszego poznania rozwoju kultury polskiej, gdyż posiadamy niewiele opublikowanych biografii kanonistów polskich.

I. Zawartość słownika

1. Tytuł dzieła będzie brzmiał: *Polscy kanoniści (wiek XIX i XX)*.
2. Chodzi o wiek XIX i XX (zakres chronologiczny), czyli o kanonistów żyjących w latach 1800—1980, bo w tym czasie nauka prawa kanonicznego bardziej się rozwijała, była traktowana w seminariach duch. jako odrębny przedmiot i liczyła znaczną liczbę wybitniejszych przedstawicieli.
3. Do słownika włączy się także hasła dotyczące kanonistów obecnie żyjących, gdyż w ten sposób słownik będzie kompletny, przedstawi lepszy obraz rozwoju nauki prawa kan. w Polsce. Dla zachowania bezstronności poda artykuł dane biograficzne i bibliograficzne, powstrzymując się od oceny działalności naukowej i pedagogicznej. O te artykuły postara się Redaktor dzieła.
4. Dla celów słownika za kanonistów uważa się tych, którzy ogłosili prace z zakresu prawa kanon., albo wykładali prawo kanon. w seminariach duch. lub na wydziałach teologicznych czy prawnych, chociaż nic nie wiemy o ich publikacjach.
5. Chodzi o polskich kanonistów (zakres rzeczowy), a więc o tych, którzy uważali się za Polaków, albo należeli do innej narodowości lecz pracowali na ziemiach polskich i drukowali dzieła w języku polskim.

II. Sposób opracowania poszczególnych haseł

6. Każdy artykuł (hasło) przedstawi w zarysie:
 - a) biografię kanonisty, ze zwróceniem uwagi na jego wykształcenie (gdzie, kiedy, stopnie zdobyte), działalność pedagogiczną (o ile wykładał prawo kanon.) i działalność kościelno-administracyjną.
 - b) działalność naukową: kierunki pracy naukowej, co napisał i wydał drukiem (chodzi o główne dzieła) i tu poda się w sposób sumaryczny bibliografię przedmiotową. Nie ma jednak potrzeby podawania pełnej listy publikacji danego autora, gdyż prawo kanon. w Polsce posiada opracowaną bibliografię od wynalezienia druku do dni dzisiejszych (por. Bar-Zmarz i nast. bibliogr.).
7. Po artykule umieści się bibliografię o danej osobie, czyli bibliografię podmiotową (źródła arch., opracowania, o ile są).

III. Organizacja pracy nad słownikiem

Ze względu na brak funduszy na tego rodzaju przedsięwzięcie, trzeba będzie wykonać zamierzone prace sposobem najprostszym, przy współ-

działaniu większej ilości ochotników, którzy uznają celowość opracowania słownika polskich kanonistów.

8. Dzieło będzie opracowane przy katedrze historii źródeł i literatury prawa kanon. na Wydziale Prawa Kanon. ATK, przy poparciu i współpracy Sekcji Kanonistów Polskich. Rozpocznie pracę i pokieruje nią niżej podpisany, w charakterze redaktora całości i autora niektórych haseł. Żeby jednak praca nie trwała zbyt długo, konieczni są liczni współpracownicy z różnych środowisk naukowych dla opracowania poszczególnych haseł.

9. Chętni do współpracy, przed rozpoczęciem pisania artykułu, nawiążą kontakt z Redaktorem (jakie hasła pragną opracować, czy nie są już opracowane). Współpracownicy rezygnują z honorarium autorskiego, gdyż jak wspomniano nie ma funduszy na te prace i nie wiadomo kiedy będzie możliwy druk dzieła.

10. Artykuł powinien się zmieścić w granicach od 3 do 8 stron maszynopisu, pisanego w odstępie podwójnym, 30 wierszy na stronie. Trzeba go napisać bez skreśleń, w dwu egzemplarzach, na dobrym papierze. Trzeci egz. zostawia Autor u siebie.

11. Uproszceni przez Redaktora kanoniści ocenią (gratisowo) każdy artykuł i zaproponują ewentualne poprawki.

12. Ostateczne przygotowanie maszynopisu do druku będzie wymagało pewnych funduszy, o czym pomyśli się, gdy prace redakcyjne będą na ukończeniu.

13. Wszystkich chętnych do współpracy nad wydaniem słownika kanonistów polskich uprasza się, aby opracowania swoje starali się przysłać na podany adres możliwie szybko, gdyż w ten sposób będzie można w krótszym czasie przygotować dzieło do druku.

o. prof. dr Joachim Roman Bar
00-225 Warszawa
ul. Zakroczyńska 1